

*Альона Пастернак
Наук. керівник – д. філол. н., проф. Завальнюк І. Я.*

ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ У ФОРМУВАННІ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

***Анотація.** Статтю присвячено використанню цифрових освітніх платформ-конструкторів у процесі формування риторичної компетентності старшокласників на уроках української мови. Проаналізовано потенціал інтерактивних технологій для розвитку навичок переконливого мовлення, критичного мислення та комунікативної взаємодії. Запропоновано приклади вправ, створені на основі сучасних освітніх платформ і спрямовані на вдосконалення усного мовлення, розвиток умінь аналізувати мовленнєві контексти, добирати ефективні риторичні засоби відповідно до комунікативної мети. Доведено, що інтерактивні вправи на освітніх цифрових платформах сприяють ефективному формуванню риторичної компетентності та розвитку комунікативної культури учнів старшої школи.*

***Ключові слова:** риторична компетентність, українська мова, цифрові освітні платформи, онлайн-конструктор, інтерактивні вправи, інтерактивні технології, освітній процес.*

***Annotation.** The article is devoted to the use of digital educational platforms-constructors in the process of forming rhetorical competence of high school students in Ukrainian language lessons. The potential of interactive technologies for developing skills of persuasive speech, critical thinking and communicative interaction is analyzed. Examples of exercises created on the basis of modern educational platforms are proposed, aimed at improving oral speech, developing the ability to analyze speech contexts, and selecting effective rhetorical means in*

accordance with the communicative goal. It is proven that interactive exercises on educational digital platforms contribute to the effective formation of rhetorical competence and the development of communicative culture of high school students.

Keywords: *rhetorical competence, Ukrainian language, digital educational platforms, online constructor, interactive exercises, interactive technologies, educational process.*

В умовах модернізації освітнього процесу постає потреба пошуку нових методів і підходів для ефективного навчання старшокласників, особливо в контексті формування їхньої риторичної компетенції. Поняття «риторична компетентність» витлумачуємо як «складне динамічне особистісне утворення, що поєднує в собі обсяг риторичних знань, способи критичного та творчого мислення, особистісних цінностей, навичок красномовства, риторичних умінь, інших особистих якостей» [2, с. 7–8], які засвідчують здатність здобувача освіти успішно комунікувати в різних життєвих ситуаціях, доцільно використовувати мовні одиниці в процесі мовленнєвої діяльності.

Сприятливий ресурс для реалізації окресленої проблеми в умовах закладу середньої освіти закладено в дисципліні «Українська мова». На думку С. Дубяги й О. Чумаченка, «українська мова призначена для того, щоб формувати шанобливе ставлення до української мови та культурних цінностей українського народу, бачити свій подальший успіх при бездоганному знанні мови, вміти використовувати її у повсякденному житті» [3, с. 121].

Професійна методика викладання рідної мови, яка поєднує традиції і новаторство, за нашим переконанням, сприятиме опануванню риторичних умінь і навичок. Подібною думки дотримується Л. Галаєвська, зауважуючи, що «для сучасного вчителя-словесника важливим є осмислення класичної системи методів навчання української мови, а також інноваційної, розробленої з урахуванням освітніх потреб і

запитів покоління учнів, сформованих у добу динамічного розвитку інформаційного суспільства» [1, с. 8].

Для формування риторичної компетентності, стилістичної довершеності мовлення учнів старшої школи вчителю доречно послуговуватися сучасними цифровими освітніми платформами. Однією з них є досить цікава, зручна в користуванні платформа, або безкоштовний онлайн-конструктор Learning Apps, яка дає змогу створювати й використовувати інтерактивні навчальні вправи та ігри. Освітня платформа допомагає вчителям урізноманітнювати заняття, залучати учнів до активного навчання і водночас швидко перевіряти знання в ігровій формі.

Зауважимо, що освітні можливості цієї цифрової платформи досить широкі: створення вправ, каталог завдань, створення класів, багатомовність. За наявними шаблонами вчителі (і учні також) отримують змогу створювати завдання, ігри, редагувати вправи відповідно до мети і власних потреб чи обирати завдання з каталогу. Зокрема, перейшовши за покликанням <https://learningapps.org/view51632186>, старшокласники можуть практично відпрацювати навички розрізнення стилів мовлення в ігровій формі, адже запропоновані завдання спрямовані на формування риторичної компетентності.

Вправа 1. Десять карток із репліками потрібно розмістити в різні боки – офіційне спілкування (зелене тло) чи неофіційне спілкування (оранжеве тло). Онлайн-конструктор при цьому застерігає: «Будь уважним! Орієнтуйся не лише на окремі слова, а й на тон».

Такий формат роботи мотивує школярів, поглиблює їхній пізнавальний інтерес, адже основна мета подібних вправ – навчити учнів миттєво класифікувати репліки за типами спілкування (офіційне чи неофіційне), засвоїти базові правила мовленнєвого етикету.

Для глибшого аналізу матеріал ускладнюють мовними «пастками» – використанням іронії чи недоречних бізнес-термінів, що заважає діяти механічно. У такому разі учні змушені комплексно оцінювати контекст, інтонацію, статус співрозмовників та невербальні засоби. Пропонований підхід ефективно розвиває аналітико-риторичне мислення, критичне сприйняття чужого мовлення та навички комунікативного самоконтролю.

Не менш корисною і цікавою для вчителя є освітня платформа «Всеосвіта», яка, поєднуючись з онлайн-конструктором Learning Apps, розширює можливості користувача, більшою мірою задовільняючи запити вчителя. Пропонуємо старшокласникам виконати вправу, перейшовши за покликанням <https://vseosvita.ua/learning/app/7131-3940114-0372ea15af57>.

Вправа 2. Тренажер мовної стійкості. Вправа-з'єднувальник. З огляду на те що українська мова має багату синоніміку, то потрібно знайти для кожного іншомовного слова його іманентний відповідник, поєднавши картки між собою.

Ця дидактична вправа у форматі пошуку логічних пар спрямована на подолання невинного запозичення слів у щоденній комунікації. Головне завдання тренажера – навчити старшокласників бачити багатство рідної мови та свідомо замінювати іншомовні терміни милозвучними українськими відповідниками. Правильне виконання вправи дає змогу отримати таке повідомлення: «Вітаємо! Ви успішно виконали вправу. Блискучий результат! Мовна стійкість – це твоя суперсила! Ти чудово знаєш українські синоніми. Пам'ятай про них у повсякденному спілкуванні та обирай рідне слово!» Такий супровід-похвала неабияк заохочує школярів, спонукає до подальшої роботи над словом й аспектами його нормативного використання.

Працюючи із подібними завданнями, учні відточують уміння миттєво орієнтуватися в синонімічних нюансах, що

безпосередньо покращує їхню ораторську майстерність та мовну стійкість. Завдяки інтерактивному формату старшокласники самостійно аналізують власні помилки, збагачують активний словниковий запас та формують індивідуальний, природний стиль висловлення для майбутніх виступів чи дискусій.

Розвитку риторичної компетентності старшокласників сприяє методика вебквестів, яка вчить знаходити інформацію, аналізувати її, систематизовувати матеріал. Перейшовши за покликанням <https://surl.li/olbyzr>, учні зможуть практично відпрацювати навички вживання фразеологічних одиниць, простежити в їхніх межах явища синонімії, антонімії та полісемії в ігровій формі.

Вправа 3. Пройти квест.

Під час проходження квесту учні досліджують віртуальну кімнату, узаємодіють з об'єктами, розгадують візуальні ребуси (наприклад, карикатуру до виразу «водити за ніс»), виконують ролі редактора блогу чи оратора та долають мовні «пастки». Це активізує пізнавальний інтерес, розвиває аналітико-риторичне мислення, мовленнєву стійкість і гнучкість, комунікативні навички й уміння. Основна мета такого квесту – навчити старшокласників аналізувати контекст живого мовлення, розпізнавати приховані підтексти, доречно добирати образні вислови й уникати мовленнєвих помилок.

Дослідниця І. Шелудько справедливо констатує, що «серед характерологічних особливостей творчої особистості виділяють: відхилення від шаблону, оригінальність, ініціативність, наполегливість, високу самоорганізацію, працездатність» [4, с. 63]. Ці особливості, на її думку, можна зреалізувати, проводячи вебквести, побудовані на завданнях, які зумовлюють розвиток окреслених характеристик.

Отже, в умовах сьогодення інтерактивність постає важливим складником реформування традиційної системи освіти в контексті глобалізації. Використання цифрових

освітніх платформ-конструкторів, упровадження інтерактивних технологій – вебквестів, інтерактивних вправ, ментальних карт та ін. в освітній процес загалом і в царину вивчення української мови зокрема сприяють не лише розвитку риторичної компетентності, а й підвищенню якості навчання, зацікавленості учнів та вчителів у досягненні запланованого результату.

Література

1. Галаєвська Л. Методи формування діалогічних умінь учнів на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. Київ, 2022. № 2. С. 8–11.

2. Горобець С. І. Методика формування риторичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2021. 20 с.

3. Дубяга С., Чумаченко О. Гейміфікація як засіб навчання мови й мовлення молодших школярів. *Наукові записки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. Запоріжжя, 2024. Вип. 2 (33). С. 13–18.

4. Шелудько І. Веб-квест як інноваційний метод формування творчої особистості. *Молодь і ринок*. Київ, 2018. № 6 (161). С. 61–65.

Пастернак Альона Олегівна – здобувачка СВО магістра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність А 4 Середня освіта (Українська мова і література)). *Наукові інтереси*: Методика навчання мови.